

Lietuvos nacionalinė kvalifikacijų sandara: savitumas – tai gerai ar blogai?

2011 metai buvo svarbūs Lietuvos kvalifikacijų sandaros (LTKS) diegimui: LR Vyriausybė patvirtino LTKS aprašo pakeitimus, parengta LTKS susiejimo su Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara (EKS) ir Europos aukštojo mokslo kvalifikacijų sandara ataskaita, susiejimo rezultatai aptarti nacionalinėje konferencijoje ir visose apskrityse organizuotose viešosiose konsultacijose ir, galiausiai, 2011 m. gruodžio mėn. ataskaita pristatyta EKS patarėjų grupei. Šiame straipsnyje trumpai pristatomi pagrindiniai LTKS bruožai, jos ypatumai lyginant su Europos kvalifikacijų sandara, išryškinama LTKS ir EKS susiejimo problematika.

Lietuvoje kvalifikacija suprantama kaip pasirengimas tam tikrai veiklai. Todėl Lietuvos kvalifikacijų sandaroje mokymosi rezultatams aprašyti buvo pasirinkti kriterijai, susiję su veiklos, kuriai yra pasirengęs kvalifikaciją įgijęs asmuo, sudėtingumu, savarankiškumu ir kintamumu. Taip pat numatyta, kad Lietuvoje teikiamos kvalifikacijos grindžiamos kompetencijomis ir kad kvalifikacijos priskiriamos LTKS aprašytiems lygiams, kurie nusako funkcines, pažintines ir bendrąsias kompetencijas, būtinas panašaus sudėtingumo, savarankiškumo ir kintamumo veiklai atlikti. Toks pasirinkimas sąlygojo LTKS kvalifikacijų lygių aprašymo savitumą. Pavyzdžiui, IV lygio kvalifikaciją atitinkančios veiklos sudėtingumas aprašomas taip: „Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų palyginti plačiose veiklos srityse. Veikla atliekama vykdant keletą ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kurių galimi sprendimai ne visada išbandyti ir žinomi. Atliekant veiklą gebama pritaikyti faktines ir teorines žinias, būdingas plačiam kontekstui, susijusiam su veiklos sritimi.“ Iš viso LTKS sudaro 8 kvalifikacijų lygiai, apimantys visus švietimo sektorius – bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą ir aukštąjį mokslą. Be to, LTKS yra įteisinta nuostata, kad bet kurio lygio kvalifikacija gali būti įgyjama ne tik baigus formaliojo mokymo/studijų programą, bet taip pat iš profesinės veiklos patirties bei mokantis neformaliai ir/arba savarankiškai. Pilną LTKS aprašo tekstą galima rasti adresu: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=405326

Kaip paaiškėjo, toks LTKS savitumas turi ir plusų, ir minusų. Vienas iš pagrindinių trūkumų yra apsunkintas LTKS susiejimas su EKS, o tuo pačiu ir kitų šalių nacionalinėmis kvalifikacijų sandaromis, nes atitikties tarp lygių nustatymo negalima grįsti detaliu lingvistiniu aprašymų palyginimu. Dėl to sumažėja lygių atitikties nustatymo aiškumas, o kartu kyla abejonų dėl susiejimo patikimumo. Tokių pastabų sulaukėme konsultuodamiesi su suinteresuotomis šalimis e-paštu bei regioniniuose seminaruose. Tai jautėsi ir susiejimo ataskaitos aptarimo EKS patarėjų grupėje metu. Kartais taip pat išsakoma nuomonė, kad LTKS aprašyme sunkoka įžvelgti perimamumą tarp skirtingų kvalifikacijų lygių, t.y. abejojama, ar LTKS įdiegimas efektyviai paveiks mokymosi visą gyvenimą plėtrą, kas yra vienu iš pagrindinių EKS tikslų.

Greta paminėtų trūkumų, LTKS diegimas jau davė teigiamų rezultatų susiejant visus švietimo sektorius į vieningą sistemą. Profesinėse mokyklose ir kolegijose, kuriose teikiamos į profesinę veiklą orientuotos kvalifikacijos, jau seniai mokymasis buvo grindžiamas kompetencijomis, tuo tarpu bendrojo ugdymo mokyklose bei universitetuose vyravo į žinias orientuotos studijos. Universitetams rengiant mokymosi rezultatais grindžiamų studijų programų kūrimo ir diegimo metodiką, LTKS orientacija į veiklą paskatino pirmuoju nagrinėjamo proceso žingsniu pasirinkti profesinės veiklos lauko tyrimą, kurio metu, bendraujant su darbdaviais ir absolventais, parengiamas numatomai veiklai charakteringų dalykinių ir bendrųjų kompetencijų sąrašas. Šie tyrimai privertė dėstytojus naujai pažvelgti į studijas universitetuose. Įsivardinus, kokios kompetencijos turi būti išugdytos dėstant vieną ar kitą dalyką, žymiai geriau suvokiamas

dėstytojo veiklos prasmingumas, dėstyimo metodus pradėta vertinti kompetencijų ugdymo požiūriu, pasikeitė požiūris į bendradarbiavimą su kitais dėstytojais ir komunikavimas su studentais. Kvalifikacijų sistemos požiūriu tai teigimas poslinkis, nes dabar visi švietimo sektoriai, gal dar iš dalies išskiriant bendrąjį ugdymą, mokymo/studijų procesą grindžia kompetencijomis ir gali nesunkiai susikalbėti, ir, jeigu planuojant kvalifikacijas ir jas suteikiant bus pasinaudota ne tik Lietuvos kvalifikacijų sandara, atspindinčia nacionalinius ypatumus, bet taip pat EKS panaudota kvalifikacijų klasifikavimo į lygius logika, galima tikėtis tikrai gerų rezultatų.